

בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)

רח' האדמו"ר מצאנז 10

בני ברק

שיעור ממורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

ש"ק פ' ויקהל תשע"ט

האם ברכת הגומל נחשבת כהפסק בין קרה"ת לקדיש אחרי הקריאה ברכת הגומל בלילה ובשבת – ברכת הגומל ליולדת

יש להסתפק במי שעולה לתורה לשלישי בשני וחמישי, או לאחרון בש"ק, והוא חייב לברך ברכת הגומל, האם יברך תיכף ומיד אחרי שמברך הברכה האחרונה עוד לפני קדיש, או שמא יש בזה חשש הפסק כיון שהקדיש קאי על קרה"ת, וא"כ עדיף שיברך אחרי קרה"ת.

מקור לחיוב ברכת הגומל בזמן קרה"ת

כדי לפשוט ספק זה, יש לברר מה הענין לברך ברכת הגומל דווקא כשעולה לתורה, וגם מי שאינו עולה לתורה, בכל זאת מברך דווקא על יד הס"ת. כ' בשו"ע (סי' רי"ט סי"ג) צריך לברך ברכה זו בפני עשרה, ותרי מינייהו רבנן, דכתיב "וירוממוהו בקהל עם, ובמושב זקנים יהללוהו".... ונהגו לברך אחר קרה"ת לפי שיש שם עשרה, ובביאור הגר"א ציין מקור האי דינא בתוס' ומרדכי בברכות (נ"ד:).

ביאורים שונים למה מברכים דווקא בזמן קרה"ת

הא"ר (סי' רי"ט סוסק"ה) כ' בשם התורת חיים (סנהדרין צ"ד), שמברכים ברכת הגומל דווקא בזמן קרה"ת משום שכשאומר ברכו את ה', הוי ליה נמי כהודאה, דכתיב במזמור לתודה (תהלים ק' ד') "הודו לו ברכו שמו", ומה"ט ביולדת יכוון הבעל כשאומר "ברכו", שנותן הודאה בשביל אשתו, והיא תענה אמן על ברכתו.

כעין זה כ' בשו"ת חת"ס (או"ח סי' נ"א ד"ה ונ"ל) דלכן ממתנינים לברך ברכת הגומל עד שיעלה לתורה, ואינו מקדים לברך לפני זה מדין זריזין מקדימין למצוות, משום שעליה לתורה היא במקום קרבן כמבואר במ"א (סי' רפ"ב סק"ח) לגבי חיוב בעל יולדת לעלות לתורה דהוי במקום קרבן יולדת, והכי נמי הוי עליה לתורה במקום זבח תודה, ויקויים "וויזבחו זבח תודה", וסמך ליה "ויספרו מעשיו ברנה", היינו ברכת הגומל (וע"ש שהוסיף שהראשונים לא כ' האי טעם, משום דאין זה מעיקר הדין אלא להידור מצוה, וא"כ זריזין מקדימין היה דוחה אותה, אבל הטעם של כנופיא דעשרה זה הוא מעיקר הדין), ולפ"ז כ' בשו"ת משנת יוסף (חיי סי' ל"ה) כיון דקרה"ת וברכת הגומל יש להן שייכות זל"ז, לכן יברך הגומל מיד אחרי ברכה"ת עוד לפני קדיש, ואינה נחשבת כהפסק כיון שהיא שייכת לקרה"ת.

נ"מ בין הני טעמי אם צריך דווקא לעלות לתורה כדי לברך ברכת הגומל

והנה התורת חיים (בנו של המחנה חיים זצ"ל - סי' רי"ט סק"ט) כ' דינא טובא בין הני תרי טעמי, דאם מברך בשעת קרה"ת משום שיש שם עשרה כמש"כ בשו"ע, א"צ דווקא לעלות לתורה, משא"כ לשיטת הא"ר וחת"ס, כיון שאמירת ברכו היא בגדר הודאה וקרבן, א"כ לכתחילה צריך עליה לתורה דווקא, ולכן לכתחילה יש להעלות לתורה מי שחייב לברך ברכת הגומל, אע"פ שאינו דוחה מי שיש לו חיוב לעלות לתורה (עי' שערי אפרים שער ב' סי"א, ובה"ל סי' קל"ו).

חולה שנתרפא או בעל ברית בש"ק באמצע ה"שבעה" אינו עולה לתורה

בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' תמ"ט) כ' שאם היה חולה ונתרפא מחליו בימי אבלו ר"ל, יברך הגומל באפי עשרה אבל לא יעלה לתורה, כיון שהעליה לתורה אינה אלא מנהג (וכן הביא המהרש"ם בדעת תורה סי' רי"ט סי"א בשם התשובה מאהבה), ומה"ט פסק שבעל ברית בש"ק באמצע שבעת ימי אבלו, אינו עולה לתורה, ואין נוהגים כשיטת ר"ת שחושש משום אבילות בפרהסיא אם לא יעלה בכה"ג (עי' שו"ע יו"ד סי' תי' שהיה עולה לתורה לשלישי כל שבת, ואירע בו אבילות ולא קראו החזן, ועלה הוא מעצמו, ואמר כיון שהורגל לקרותו שלישי בכל שבת, הרואה שאינו עולה אומר שבשביל אבילות הוא נמנע, והוי דברים של פרהסיא - אבל מרן הגריש"א זצ"ל הסביר דאין נוהגים כמו ר"ת בזה, משום שעצם הדבר שאינו עולה לתורה אין זה מעשה אבילות, ואע"פ שיבינו ממה שרגיל לעלות כל שבת ועתה נמנע, אין זה נחשב כפרהסיא - הובא בציוני הלכה על הלכות אבילות עמוד שצ"ט). בשו"ת מהרש"ל (סי' ע"א) כ' עוד יותר ממש"כ בתשובה מאהבה, דגם לשיטת ר"ת אסור לאבל לעלות לתורה כשהוא בעל ברית בשבת באמצע ימי ה"שבעה", דההיתר של ר"ת הוא רק משום שעולה לתורה כל שבת, אבל אבי הבן הזה, הלא יש כמה שבתות שאינו עולה לתורה.

לפי דברי התשובה מאהבה, מי שצריך לברך הגומל, ואין לו אפשרות לקבל עליה בקרה"ת שהיא תוך ג' ימים, לא ימתין מלברך עד לקרה"ת הבאה שהיא ביותר מג' ימים כדי לעלות לתורה, אלא יברך בקרה"ת הראשונה גם אם אינו יכול לעלות לתורה, אע"פ שלא יקיים ההודאה והזכר לקרבן שהזכירו הא"ר והחת"ס.

שיטת האשל אברהם מבוטשאטש שיברך הגומל לפני קדיש כשאין מנהג להיפוך

והנה באשל אברהם מבוטשאטש (סי' רי"ט סי"ג) חידש, דהטעם שמברכים הגומל מיד אחרי שסיים לברך ברכות התורה הוא משום שאמרו חז"ל שצריך לברך ברכת התורה תחילה, להורות קדימת ברכת תורה"ק ומעלתה לכל הברכות, וכמדומה שהמנהג שהעולה אחרון לתורה סמוך לקדיש, **מקדים ברכת הגומל לברכת התורה**, היינו משום שיש להסמיך אמירת הקדיש לקרה"ת, ואע"פ שבלא"ה מפסיק בין קרה"ת לקדיש בברכה שאחרי קרה"ת, צ"ל דהיינו מעניינא דקרה"ת, ויאמר יתגדל ויתקדש סמוך ללשון "נותן התורה", שהשפעה זו צריכים שתתגדל ביותר לכל עם ישראל, ומ"מ במקום שאין מנהג, יקדים לברך ברכה"ת, ואח"כ ברכת הגומל ואח"כ קדיש.

ראיית השבט הקהתי מהמ"א שמקדים לברך ברכת הגומל לפני קדיש

בשו"ת שבט הקהתי (ח"ג סי' ע"א) ג"כ פסק שיברך ברכת הגומל לפני קדיש, והביא ראיי ממש"כ המ"א (סי' רצ"ב סק"ב) דבמנחה בשבת אין אומרים קדיש אחרי קרה"ת, משום שאין במה להפסיק בין קדיש זה לקדיש קודם שמו"ע, והקדיש שלפני שמו"ע קאי על קרה"ת עכתו"ד, והסביר דאע"פ שאחרי קרה"ת מפסיק באמירת דברים אחרים, אין בזה חשש הפסק, וא"כ הכי נמי במקום שאומרים קדיש מיד אחרי קרה"ת, מ"מ כיון שמבואר בתוס' בברכות (נ"ד:) שנהגו לברך הגומל אחר שקראו בתורה, ממילא יכול לברך הגומל גם לפני קדיש. עוד הוסיף, דלפמש"כ בשו"ת חת"ס הנ"ל שמברכים הגומל בשעת קרה"ת משום שהעליה לתורה היא במקום קרבן, והרי הוא מביא זבח תודה עיי"ז, א"כ יקויים בו "ויזבחו זבחי תודה" ואח"כ "ויספרו מעשיו ברנה", ולכן יש להסמיך ברכת הגומל תיכף אחר שבירך ברכה"ת עוד לפני קדיש.

באהליך באמיתך (לבעל הבצל החכמה זצ"ל פכ"ג ס"א) כ' דאע"פ שיי"א שלא יברך הגומל עד אחרי קדיש, אבל אין נוהגין כן, וכן הובא בשם הגר"ש דבליצקי זצ"ל (בתודת חיים על הלכות ברכת הגומל פ"ז הערה

כ"ט), וכן פסק מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שיכול לברך לפני קדיש (אשי ישראל פלי"ח הערה קי"ז, ובסוף הספר בתשובה פ"ח).

ברכת הגומל בליל שמחת תורה

לשיטת מרן החת"ס זצ"ל שברכת הגומל היא כמו קרבן תודה, יש להסתפק במי שהגיע מחו"ל בהושענה רבה, וקנה עליה לתורה לעלות שלישי בליל שמיני עצרת, האם יברך הגומל בלילה, דהרי אין מקריבין קרבנות בלילה, או שמא ימתין מלברך עד הבוקר.

בשו"ת חת"ס שם נשאל בענין ברכת הגומל בלילה ע"י רב קהלה, כאשר נתאספו כל הציבור שלו בלילה לכבוד ה' ותורתו ואמרו שירות ותשבחות על הצלת רבם, וא"א שלא יהיה שם ומלכות בכל הני שירות ותשבחות, וכיון שבודאי יענה אמן על כל הני ברכות ותשבחות, ממילא היה נפטר מלברך ברכת הגומל בעצמו, דלא גרע מ"ברוך רחמנא", ולכן יעץ לו שיברך הברכה בפני קהל ועדה לפני שיתחילו את כל השירות ותשבחות, ודן שם (ד"ה ויש לעיין) דאפילו אם נימא שברכת הגומל אינה ממש במקום זבת, להיות דווקא בעמידה וביום (מש"כ מרן החת"ס זצ"ל דיש צד לומר שא"צ לברך ברכת הגומל בעמידה, הרמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח פסק שמברכים דווקא בעמידה, אבל הכס"מ כ' דצ"ע מנ"ל הכי, וע' בב"ח ריש סי' רי"ט שכתב דהכי מדויק בפסוק "וירוממוהו בקהל עם, ובמושב זקנים יהללוהו", משמע שרק הזקנים יושבים, וע' בא"ר סי' רי"ט סק"ג שהסביר באופן אחר, שמברכין הגומל מדכתיב "יהללוהו", וצריך לומר הלל בעמידה כמבואר בשו"ע סוסי' תכ"ב, ולהלכה קיי"ל כשיטת הרמב"ם לכתחילה, שצריך לברך ברכת הגומל בעמידה כמבואר במ"ב סי' רי"ט סק"ד, וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"א סי' נ"ז), אבל לכתחילה אין לברך בלילה, ומ"מ כ' שם שאם הוא היה צריך לברך בלילה, היה מקדים לפרסם "דעו נא רבותי, כי מה שאני עושה היום, הוראת שעה היא, ומטעם כך וכך", וע"ע בבן איש חי (שנה ראשונה פ' עקב ס"ג) שג"כ כ' דלכתחילה אין לברך ברכת הגומל בלילה. אמנם בשו"ת חת"ס שם (סוד"ה ובאליה רבה) כתב דמ"מ בקרה"ת בליל שמחת תורה שפיר יכול לברך הגומל.

למה אין אומרים מזמור לתודה בשבת - זהירות באמירת פסוקי דזמרה ומזמור לתודה

לפ"ז יש לתמוה היאך מברכים ברכת הגומל לכתחילה בשבת, דהרי אין מקריבין קרבן תודה בשבת, ומה"ט כ' הרמ"א (סי' נ"א ס"ט) שאין אומרים מזמור לתודה בשבת ויו"ט, והסביר המ"ב (סקכ"א) משום שאין מקריבין קרבן תודה אז.

דרך אגב יש לציין שבשו"ע נפסק דיש לומר מזמור לתודה בנגינה, משום שכל השירות עתידות ליבטל חוץ ממזמור לתודה, והלבוש (שם ס"ז) הסביר משום שחסדיו וטובותיו לא יפסקו לעולם כמו שנאמר "כי לעולם חסדו". עוד נפסק בשו"ע (שם ס"ח) שאין אומרים פסוקי דזמרה במרוצה כי אם בנחת, ואמנם המ"ב (סק"כ) הסביר הטעם כדי שלא ידלג שום תיבה, ולא יבליעם, אלא יוציא מפיו כאילו מונה מעות (ומקורו בדרכי משה סי' ה' סק"א), אבל הב"י הביא טעם אחר בשם הארחות חיים, וז"ל ואותם בני אדם שאומרים במרוצה כשיש שם מנין, אינם עושים כראוי, שמקצרין שבחו של מקום בשביל שאלת צרכם, היש מושל שיתרצה בכך עכ"ל.

ברכת הגומל בשבת

בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' פ"ח) נדחק לבאר ההיתר לברך ברכת הגומל בשבת, משום שאין חילול שבת באמירת הברכה, ואמנם אין מתפללין תפלת נדבה בשבת (משום שאין נדרים ונדבות קריבין בשבת ויו"ט), אע"פ דגם התם אין חילול שבת באמירתו, יש לחלק דרך לכתחילה אין לעשות כן, אבל אם לא

בירך ברכת הגומל עד שבת, שיהוי מצוה לא משהינן, וא"כ הוי כדיעבד, ולכן מותר לברך ברכת הגומל בשבת.

שוב ראיתי שהג"ר חיים יהודה ליב אויערבאך זצ"ל (אביו של מרן הגרשז"א זצ"ל - הובא בישורון חט"ו עמוד תקנ"ב) רצה לחלק בין ברכת הגומל בלילה לברכת הגומל בשבת, דפסול לילה הוא פסול בעבודת הקרבן, ולכן כיון שברכת הגומל בא במקום תודה, ממילא אין לברך בלילה דהוי כמקריב תודה בלילה ופסול, משא"כ בשבת ויו"ט דהא דאין מקריבין בהם אינו מטעם פסול בעבודת הקרבן, אלא עיכוב צדדי משום מלאכות שבת שאינן נדחות מפני הקרבן תודה, וא"כ התינח הקרבה ממש שאינה נידחת משום איסור מלאכה, משא"כ בברכת הגומל, ואע"פ שהברכה עולה לרצון כמו קרבן תודה, אבל סוף סוף אין מלאכה באמירתו, ולכן שפיר מברך בשבת (וכמש"כ המהר"ם שיק הנ"ל). אבל דחה חילוק זה לפמש"כ הטור (או"ח סי' נ"א) וז"ל באשכנז נהגין שלא לומר מזמור לתודה בשבת ויו"ט לפי שאין תודה קריבה בהן, ואין צריך למונעו, דליכא למיחש דילמא אתו להקריבה כשיבנה בית המקדש, דלא טעו אינשי בהכי עכ"ל. הרי מבואר דהסיבה שאין אומרים מזמור לתודה בשבת, היא משום דחיישינן דלכשיבנה בהמ"ק, דילמא אתי למיטעי להקריב תודה בשבת, ולפ"ז צריך להבין אמאי לא נחוש הכי גם לגבי ברכת הגומל, ואמנם רבינו החת"ס זצ"ל נדחק לומר דמש"כ הרא"ש שברכת הגומל נתקנה במקום קרבן תודה אינה כ"כ בדווקא, ולכן היקל לברך בלילה, אבל הקשה עליו מלשון הרא"ש שכתב מפורש שברכת הגומל נתקנה במקום תודה.

ולכן הסביר דאין כוונת הרא"ש לומר שברכת הגומל היא מעין "ונשלמה פרים שפתינו", ושהברכה היא במקום הקרבן, דהרי לשון הרא"ש הוא "ברכת הגומל במקום תודה נתקנה", ולא כ' במקום "קרבן תודה", וכוונתו לומר שאין הברכה במקום הקרבן, אלא על חיוב התודה, להודות ולשבח הנלמד מהפסוק "וירוממוהו בקהל עם... ויספרו מעשיו ברינה", והסביר שחז"ל למדו שני חיובים משני פסוקים, א. להקריב קרבן תודה מדכתיב "ויזבחו זבחי תודה", ב. לברך ברכת שבח והודאה מדכתיב "וירוממוהו בקהל עם.... ויספרו מעשיו ברינה", וברכה זו היא ברכה חיובית מדרבנן, ויש מקום לומר דגם בזמן שבהמ"ק היה קיים היו שני חיובים, ולפ"ז אין לפרש שיטת הרא"ש שברכה זו היא במקום הקרבן, אלא כוונתו לומר שהחיוב לברך הוא רק על אותם חיובים שמביאים קרבן תודה, ולכן כ' "דברכת הגומל במקום תודה נתקנה" – פ"י שבאותו מקום שצריך להביא קרבן, שם גם צריך לברך, וממילא מובן היטב למה הרא"ש השמיט המילה "קרבן" תודה, משום שאין כוונתו להדגיש מעשה הקרבן, אלא על זמן חיוב הקרבן, ולפ"ז מובן היטב למה מותר לברך בלילה ובשבת ויו"ט.

והוסיף עוד סברא למה מותר לברך בשבת, דהרי הטור הנ"ל כ' דבאשכנז נהגין לא לומר מזמור לתודה בשבת, משום דאין תודה קריבה בשבת, וסיים הטור "ואין למונעו משום דלא טעו אינשי בהכי". הרי מבואר דעיקר הדבר הוא החשש דילמא טעו אינשי, וא"כ זה שייד לומר כשמזכיר הקרבן כמו במזמור לתודה שאומר מפורש "תודה", שמשמעותו קרבן תודה, אבל במקום שאינו מזכיר ענין הקרבן כלל, אפילו אם היינו אומרים שעולה כמו קרבן, שפיר יכול לאומרו בשבת, דאין לחוש שמא יבא לטעות. והביא ראיי' ממש"כ המ"ב (סי' א' סק"יז) בשם השל"ה הק', דבשבת אין לומר יה"ר כאילו הקרבתי וכו' אחרי פרשיות הקרבנות, אבל פרשיות הקרבנות עצמן מותר לאומרן אע"פ שעולין לרצון כמו קרבן, דכיון שאינו מזכיר מפורש שהוא אומרן במקום הקרבן, לא אתי למיטעי, ולפ"ז גם בנד"ד, אפילו אם נרצה לומר שברכת הגומל היא ממש בגדר "ונשלמה פרים שפתינו" שהוא במקום הקרבת הקרבן, אבל כיון שאין מזכירין ענין של קרבן בברכה זו, שפיר יכול לברכו בשבת, דאין מקום לחוש דילמא אתי למיטעי ודפח"ח.

ברכת הגומל ליולדות

המ"א (ריש סי' רי"ט) הביא שהכנה"ג תמה למה אין הנשים מברכות ברכת הגומל, ואי משום דבעי עשרה, הא בדיעבד סגי בלא עשרה (אבל יש להעיר ע"ז, דלשיטה השניה בשו"ע שם ס"ג, אם מברך בלא עשרה הוי ברכה לבטלה ולא יצא, ועיי' בבה"ל ד"ה וי"א שהמחצה"ש ורע"א נחלקו אם לדעה אחרונה בשו"ע יש איסור לברך בפחות מעשרה), והמ"א תירץ דאפשר מנהגן הוא משום דס"ל שברכה זו היא רשות. אבל הפמ"ג הקשה מי יימר שהיא רשות, והבה"ט (שם סק"א) כ' בשם שו"ת הלכות קטנות, כיון שצריכה להודות בפני עשרה, לאו אורח ארעא דכל כבודה בת מלך פנימה (וכן הביא המ"ב סק"ג), ומה"ט הביאו הפוסקים שהאשה הולכת לביהכנ"ס לשמוע ברכו כמש"כ התו"ח הנ"ל, וזה רק כשמרגישה בריאה מהלידה, ושוב אי"צ שמירה (ע"י א"ר סי' רי"ט סק"ב, ושערי אפרים שער ד' סכ"ח, ושו"ת בצל החכמה סי' ע"ח ביתר אריכות). וע"י במ"ב (סי' רי"ט סק"ג) שכתב דמנהג העולם שנשים אינן מברכות ברכת הגומל, משום דסדר ברכה זו הוא בפני עשרה, ולא אורח ארעא לאשה, אבל הוסיף דיש שכתבו דמ"מ נכון הוא שתברך בפני עשרה עכ"פ בפני נשים ואיש אחד (אבל ע"י באג"מ או"ח ח"ה סי' י"ד, והליכות ביתה על תפלה פכ"ג הערה ג', שאין המנהג שהיולדת מברכת בפני נשים).

מחלוקת הפוסקים למה בעל יולדת יש לו חיוב לעלות לתורה

נחלקו הפוסקים בטעם למה הבעל חייב לעלות לתורה כשאשתו היולדת הולכת לביהכנ"ס. המ"א (סוסי רפ"ב) והשערי אפרים (שער ב' פתחי שערים ס"ד) הסבירו, כיון שאשתו חייבת קרבן, לכן הבעל עולה לתורה ומנדר צדקה בעבורה שהיא דוגמת קרבן, ושנינו בסוכה (מ"ט): גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות (ועיי' ברמ"א סי' של"ד סכ"ו, דמי שחייב קרבן חטאת נותן י"ח פשיטין לצדקה במקום הקרבן).

אבל התוספת שבת (סי' רפ"ב סק"ט) והא"ר (סי' רי"ט סוק"ה) הביאו בשם התורת חיים בסנהדרין (צ"ד), שהבעל עולה לתורה משום שהיולדת צריכה להודות, ואשתו כגופו, ו"ברכו" נקרא הודאה כדכתיב "הודו לה' ברכו שמו", והבעל מכוון ב"ברכו" להודאה במקום אשתו. לפי טעם זה, היא צריכה לשמוע הברכה ממנו, משא"כ לטעם המ"א ושערי אפרים שהבעל עולה לתורה כדי לנדור צדקה בעבורה, אינה צריכה לשמוע את הברכה. ומ"מ כ' בשערי אפרים (שער ד' סכ"ח) ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' נ"ט) שאם האשה שם, טוב שתכוון דעתה לשמוע כשבעלה אומר "ברכו את ה' המבורך", ותענה אמן, וזה ברכת הודאה במקום ברכת הגומל (בבית מרן הגרשז"א זצ"ל נהגו, שאם היתה יולדת בבית ונזדמן שם מנין למעריב, אמר לבעל שיהיה שליח ציבור כדי שהיולדת תענה על אמירתו "ברכו" – יש לציין שבדרך כלל מרן זצ"ל הקפיד תמיד להתפלל בבית הכנסת ולא בביתו – הובא בהליכות שלמה על תפלה פכ"ג ארחות הלכה 9).

והנה לשון התורה חיים בסנהדרין (צ"ד. סוד"ה אני) וז"ל מי שילדה לו אשתו כשעומדת אחר לידתה והולכת לבית הכנסת, אז בעלה קורא בתורה, וביש מקומות מחוייב הסגן לקרותו לפי שהאשה צריכה להודות על ניסה מה שילדה בשלום, והמנהג להודות בשעה שקורא בתורה לפרסומי מילתא, וגם כשאומר "ברכו את ה' המבורך" הו"ל נמי כהודאה, דברכה והודאה כי חדא נינהו, ויש לזה המנהג סמך במזמור לתודה דכתיב "הודו לו ברכו שמו", ולפי שאין אשה קוראה בתורה, לכן בעלה מודה תחתיה, ולפ"ז צריך הבעל להתכוון לכך כשאומר "ברכו את ה' המבורך", שנותן ברכה והודאה לה' בשביל אשתו, דברכת הודאה אם בירך אחר בשביל חבירו יצא, וכל שכן בבעל ואשה דכחד גופא דמי, וכל שכן כשהאשה אומרת אמן על ברכתו דפטורה האשה מלאודווי עכ"ל.